

Dikkatimizi çeken önemli bir husus, çarşılarda faaliyet gösteren esnafın yerli kaynaklara ve emeğe dayanmasıdır. Halbuki 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa emtiasının Osmanlı pazarlarını istila ettiği yönünde görüşler vardır. Ama çarşılarda faaliyet gösteren esnafın kaynak ve emek itibarıyla kendi kendisine yettiği tespit edilmektedir. Sadece Hamidiye çarşısında Avrupa dokumalarının yerli dokumalarla rekabet ettiğine dair kayıtlar vardır. Esasen Şam esnafı daha geniş bir araştırmanın konusu olması hasebiyle, belki bu tartışma zikredilen yeni çalışmalarla aydınlığa kavuşturulabilir.

KAYNAKÇA

1. Arşivler

Mektebettü'l-Vesâki't-Tarihiye Arşivi (Şam)

Şam Şer'iyye Sicilleri: 315, 324, 328, 335, 405, 410, 412, 417, 420, 424, 430, 436, 440, 455, 461, 457, 469, 492, 504, 511, 518, 585, 592, 618, 624, 641, 685, 744, 798, 816, 839, 857, 870, 882, 983, 1013, 1064, 1111, 1144, 1306, 1334, 1396.
Şam Ticaret Mahkemesi Sicilleri: 43, 68, 891.

2. Tetkik Eserler

- El-Allaf, *Dimaşk fi Matlaa'l-Karni'l-İşrin*, (Tahkik: Ali Naissa), Kültür Bakanlığı Yayınları, Şam 1976.
El-Barudi, *Fahri el-Barudi Evrakları*, (Tahkik: Daad el-Hakim), Kültür Bakanlığı Yayınları, Şam 1999.
Kamar Kilani, *El-Amara Mahallesi*, Şam Dostları Cemiyetinin yayımladığı dönemsel olmayan bülten, Nisan 2008.
Kuteybe Eş-Şihabî, *Esvaku Dimeşku'l-Kadime ve Muşeyyedatiha't-Tarihiye*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Şam 1990.
Muhammed İzzeddin es-Seyyadî, *Er-Ravda'l-Behiyye fi Fadayel Dimaşka'l-Mahmiye*, el-Muktebes Basımevi, Şam 1330.
Muhammed Kurd Ali, *El-Muktebes Gazetesi*, Sayı 15, 1 Ocak 1909.
Muhammed ve Cemaleddin el-Kasimi ve Halil el-Azmi, *Şam Sanayiinin Sözlüğü*, (Tahkik: Zafer el-Kasimi), Tlas Yayınevi, Şam 1988.
Münir Keyyal, *Şam Hamamları ve Gelenekleri*, Biladuna serisi 6, 1964.
Nayef Siyağa, *Şam Şehrinde Ekonomik Hayat*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Şam 1995.
Numan Kasath, *Er-Ravdatü'l-Ganna fi Dimaşka'l-Feyhaa*, Tarihler ve Seyahatlar Serisi, Er-Raidu'l-Arabi Yayınevi, Beyrut 1982.
Öztürk Mustafa-Headr Deaa, "19. Yüzyılda Şam'da Farklı Bir İdarî Birim: Sümün/Sümün Sistemi", *Geçmişten Günümüze Şehir ve Çocuk I*, (ed. Osman Köse), Canik Belediyesi Yayınları, Samsun 2016, s. 135-136.

Arap Milliyetçilik Hareketlerine Farklı Bir Bakış: Basra Vilayeti Örneği ve Seyyid Talib El-Nakib

*A Different View on Arab Nationalist Movements:
The Case of Basra Province and Sayyid Talib al-Naqib*

Burcu Kurt*

Panarabizm
160202

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Ortak dil, tarih¹, yaşam alanı ve etnik kimliğe sahiplik gibi değerlere atfla² kendini tanımlayan Arap milliyetçiliği, Osmanlı Devleti'nin Batı'nın terakki fikrine uyum sağlayamaması ve bu nedenle Batı'dan kendisine yönelik tehlikeleri bertaraf edememesi sonucu ortaya çıkmış ve özellikle 1914 sonrası bağımsız bir Arap Devleti kurma yönünde bir harekete dönüşmüştü.

Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ciddi bir gelişme gösteren hareket 1789 Fransız Devrimi sonrası dünyada yayılan milliyetçilik dalgasının Osmanlı Araplarına ulaşmasının bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır. 1800'lerden itibaren Araplar arasında Avrupa nüfuzunun artmasıyla sosyo-ekonomik ve kültürel değerler değişmiş, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Arap dili ve edebiyatındaki canlanmanın yanı sıra eğitim ve basın-yayın kuruluşlarının da gelişmesiyle bir Arap bilinçlenmesi oluşmuş ve Osmanlı idaresindeki aksaklıklar ve Osmanlı'nın Batı'dan gelen tehlikelere karşı koyamaması Araplar üzerinde olumsuz tesirler bırakmıştır³.

* Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, burcukurt@itu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5924-1779.

1 Philip Willard Ireland, *Iraq: A Study in Political Development*, Londra 1937, s. 224.

2 Sylvia G. Haim, "Islam and the Theory of Arab Nationalism", *Die Welt des Islams*, New Series, IV/2-3 (1955), s. 124. "Millet ve milliyetçilik nedir?" sorularına çeşitli yazarlar tarafından verilen birçok cevap olsa da genelde milliyetçilik teorisyenlerinin bu ana kutsalara vurgularından bahsetmek mümkündür. Bu konudaki tartışmaların kısa bir özeti için bk. Umur Özkırmızı, *Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış*, İstanbul 1999, s. 65-73.

3 Tufan Buzpınar, "Arap Milliyetçiliğinin Osmanlı Devleti'nde Gelişim Süreci", *Osmanlı*, II, Ankara 1999, s. 168; Nejat Göyünç, "Ottoman Central Administration and Arab Provinces, 1870-1910", *Studies on Turkish-Arab*